

Vergaderjaar 2018–2019

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2005

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 8 mei 2019

De vaste commissie voor Europese Zaken en de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken hebben op 2 april 2019 overleg gevoerd met de heer Blok, Minister van Buitenlandse Zaken, over:

- **de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 29 maart 2019 inzake geannoteerde agenda Raad Algemene Zaken van 9 april 2019 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1985);**
- **de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 2 april 2019 inzake geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken in artikel 50-samenstelling van 9 april 2019 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1987);**
- **de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 22 maart 2019 inzake verslag Raad Algemene Zaken inclusief Art. 50 van 19 maart 2019 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1981);**
- **de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 11 maart 2019 inzake reactie op het rapport «Captured states» (Kamerstuk 35 078, nr. 27).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Veldman

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Pia Dijkstra

De griffier van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Van Haaster

Voorzitter: Belhaj
Griffier: Buisman

Aanwezig zijn zes leden der Kamer, te weten: Belhaj, Maeijer, Anne Mulder, Omtzigt, Ploumen en Van Rooijen,

en de heer Blok, Minister van Buitenlandse Zaken.

Aanvang 20.03 uur.

De voorzitter:

We beginnen met het algemeen overleg waarin onder andere de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken van 9 april aanstaande besproken wordt. Ik stel een spreektijd van vier minuten voor. Ik zal coulance betrachten bij interrupties met enige inhoud. Waar nodig, zal ik rechtvaardig optreden. Ik geef als eerste spreker het woord aan mevrouw Ploumen van de PvdA.

Mevrouw Ploumen (PvdA):

Dank u wel, voorzitter. Het lijkt mij goed om te melden dat ik niet alleen het woord voer namens de PvdA-fractie, maar ook namens de fractie van GroenLinks. Ik weet niet of dat betekent dat ik acht minuten spreektijd krijg. Ik hoor van niet, maar het was het proberen waard. Ik kan niet anders dan beginnen over de brexit. Ik had een aantal vragen voorbereid, maar die schrap ik naar aanleiding van het meest recente nieuwsbericht. Premier May heeft namelijk verder uitstel gevraagd aan de Europese Unie. Ze vraagt om de deadline te verschuiven van 12 april naar 22 mei, de dag vóór de Europese verkiezingen. Ze wil ook in eigen land met de oppositie gaan spreken. Het laatste juich ik toe. Dat zou ik ook hier in Nederland een verstandige stap van de regering vinden. Maar ik zou toch heel graag de reactie van de Minister willen op dit verzoek van May. Ik begrijp heel goed dat hij wellicht niet in staat is om dat tot in detail te appreciëren, maar hoe zit de Nederlandse regering hierin? Hebben wij een welwillende houding om dit te accommoderen? Zien we praktische of andere bezwaren op de weg? Kortom, graag een reactie van de Minister. Dan kom ik bij de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken. Nederland heeft, zo kunnen we lezen, bepaalde eisen gesteld ten aanzien van de werking van de Europese Unie. Wat mij betreft zijn dat heel vanzelfsprekende uitgangspunten. Respect voor de democratische rechtsstaat, het functioneren van de Europese instellingen, en modernisering van het transparantiebeleid lijken mij allemaal Europese waarden waar je niet eens naar zou hoeven vragen. De Minister heeft dat wel gedaan en dat vind ik heel goed. Maar wat was de reactie tijdens de informele RAZ waarover de Minister rapporteert? Kan hij daar iets over zeggen?

Mijn twee volgende punten gaan ook over Europese waarden, namelijk over de waarde van vrije en eerlijke verkiezingen en het tegengaan van desinformatie, een belangrijk onderwerp waarmee allerlei dilemma's gepaard gaan; laat dat ook helder zijn. Europa heeft de technologiebedrijven opgeroepen om een grotere inspanning te leveren en dat te doen aan de hand van een code of practice. Dat is een beproefd model. Maar nu las ik gisteren dat Mark Zuckerberg himself, de topman van Facebook, heeft gezegd: «Overheden, help ons nu met regelgeving.» Uit mijn gesprekken met mensen uit de technologiesector komt het beeld naar voren, en dat sluit aan bij wat Zuckerberg stelt: wij zijn een vrije nieuwe bedrijfstak en we hebben geen enkele traditie van met elkaar overleggen, zoals de Nederlandse landbouwsector dat al decennia doet. We weten dus niet zo goed hoe we tot een eenduidige positie moeten komen en hoe we moeten omgaan met een relatie waarin je zowel concurrent als collega bent. Daar kunnen ze niet echt mee uit de voeten. Met het oog daarop

vragen ze overheden om kaders waarbinnen zij zich zouden moeten bewegen. Dat gaat verder dan alleen maar het uitvoeren van zo'n code of practice. Ik ben daar natuurlijk een groot voorstander van, maar ik vraag de Minister hoe hij dat ziet. Hoe kan hij voorkomen dat allerlei landen en regio's eigen regels maken? Zouden we niet tot een common practice moeten komen?

Tot slot iets over rechtsstatelijkheid, Polen en Hongarije. We spraken er al eerder over. Het is noodzakelijk dat de artikel 7-procedures van Hongarije en Polen worden besproken. Er is een duidelijk politieke onwil van een deel van de Raad om actie te ondernemen. Dat vinden wij heel zorglijk. Dat bevestigt tegelijkertijd de noodzaak van die functionerende rechtsstaat. Ook als er sprake is van politieke onwil, moeten de fundamentele rechten van alle EU-burgers worden gewaarborgd. Hoe ziet de Minister dat? Gaat er wat hem betreft ook inhoudelijk worden gesproken over de situatie in deze EU-landen? Nederland zet zich samen met gelijkgestemde landen in de Commissie in om voorstellen te doen om de versterking van de rechtsstaat meer handen en voeten te geven. Het peerreviewmechanisme, de conditionaliteit van het EU-budget en het versterken van het maatschappelijk middenveld zijn instrumenten die wij zeer toejuichen. Daarom kijken wij ook uit naar de schriftelijke reactie van de Minister op het rapport van onze collega Van der Graaf over de rechtsstatelijkheid in de EU.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Ploumen. In de haast ben ik net vergeten om de Minister en zijn ambtelijke ondersteuning van harte welkom te heten. Welkom. Dan ga ik nu naar de heer Van Rooijen van de fractie 50PLUS.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Dank u wel, voorzitter. Allereerst natuurlijk brexit. Ik ga ervan uit dat we daar volgende week met de premier nog uitgebreid over zullen spreken, ter voorbereiding van de extra Europese Raad op 10 april. Dan zal het beeld ongetwijfeld weer anders zijn dan vandaag en vanavond. Zoals de zaken er nu voorstaan, wil premier May verder uitstel van artikel 50 om meer tijd te hebben om in overleg met Labour tot een akkoord te komen dat in het Lagerhuis kan rekenen op een meerderheid. Wat haar betreft zou dat voor 22 mei rond moeten zijn. Maar dat is de datum die de overige EU-landen als grens hebben gesteld voor het geval dat de Britten nu tot een akkoord zouden zijn gekomen. 50PLUS is benieuwd of de Minister verwacht dat de overige 27 lidstaten hiermee akkoord gaan, zodat de deadline van 12 april vervalt. Of acht hij het onvermijdelijk dat er nu een harde brexit komt omdat er geen enkele zekerheid is dat de Britten het voor 22 mei eens zullen worden? Wat is het Nederlandse standpunt over dat verzoek tot uitstel tot 22 mei?

In de aanvullende geannoteerde agenda die de Kamer vandaag ontving, schrijft de Minister dat de EU achter het terugtrekkingsakkoord blijft staan, tenzij en totdat er alternatieve afspraken worden gemaakt. Moet ik daaruit opmaken dat er toch nog ruimte is voor aanpassing van het akkoord, zodat premier May er misschien alsnog, na een akkoord in eigen kring, wat zaken aan toe kan voegen of eruit kan halen? Of kan dat alleen in de politieke verklaring? Die laatste vraag wil ik expliciet stellen, gelet op wat de premier vanavond heeft verklaard, namelijk: what we need to focus on is our future relationship with the EU. Dat is de verklaring van de premier vanavond.

Voorzitter. Verder wil ik deze Minister in zijn rol als coördinerend bewindsman voor de brexit nog een vraag voorleggen over de voorbereiding op een onverhoopte harde brexit. De gezamenlijke werkgevers willen graag dat er een algemene overgangsmaatregel van enkele weken komt, waarin de overheid maximale souplesse en flexibiliteit toont in de uitvoering van inspecties en de toepassing van termijnen voor bedrijven.

Het gaat er dus om dat er niet meteen wettelijke sancties komen als ondernemers om praktische redenen fouten maken bij het afwickelen van douaneformaliteiten. Is het kabinet tot een dergelijke soepelheid bereid, zo vraag ik de Minister uitdrukkelijk.

Verder zou 50PLUS van hem de toezegging willen hebben dat de Kamer uiteindelijk een duidelijk overzicht krijgt van de kosten die Nederland heeft gemaakt om de onzekerheid rond het brexitproces het hoofd te bieden. Voorzitter. Dan nog een enkele opmerking over de verdere agenda van de Raad Algemene Zaken. 50PLUS blijft zich zorgen maken over het verloop van de onderhandelingen over het nieuwe Meerjarig Financieel Kader. Ook nu staan er weer vage teksten over in de geannoteerde agenda, net als bij vorige keren. Het is nog onduidelijk hoe het Roemeens voorzitterschap deze discussie wil vormgeven en welke thema's het wil agenderen, zo lezen we. Dat is toch raar? Is die duidelijkheid er nu wel? Dit is het meest veelomvattende EU-dossier. Het gaat over meer dan 1.000 miljard euro. Nederland lijkt sowieso veel meer te moeten gaan betalen. Boven dat dossier zweeft bovendien nog het fantoom van de eurozonebegroting. U weet wel: dat ding dat hier in Nederland een instrument heet, maar dat men in Frankrijk en Italië, en ook in Duitsland, gewoon nog steeds een eurozonebegroting noemt. Is daar inmiddels al meer duidelijkheid over? Ik heb begrepen dat de collega van Minister Hoekstra, Le Maire, vandaag een boek heeft gepubliceerd onder de titel Het nieuwe rijk, waarin hij ook spreekt over zijn aanvaring met Minister Hoekstra enige tijd geleden, tijdens een nachtelijk beraad. Dat wil ik maar even gezegd hebben. Morgen spreken we de Minister van Financiën. Dan zal ik hem daarop bevragen.

Welke status heeft de inmiddels op ambtelijk niveau bereikte common understanding met het Europees Parlement? Kan de Minister meer duidelijkheid geven over de vraag op welke punten de Nederlandse inzet inmiddels weinig of geen kans maakt?

Minister **Blok**:

Waarover?

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

De common understanding met het Europees Parlement over de begroting. Over de deelakkoorden dus, zoals ik de heer Mulder hoor zeggen. Dank, collega.

Het is jammer dat we geen inzicht hebben gekregen in het discussiestuk over de institutionele toekomst van de EU, dat de Roemenen zouden voorbereiden. 50PLUS kan zich op zich wel vinden in de prioriteiten van het kabinet voor de Unie in de komende jaren. Wat mijn fractie echter mist, is het uitgangspunt dat de samenwerking binnen de Europese Unie niet moet doorslaan naar een voortdurend toenemende invloed van het Europese politieke bestuur op zaken die landen heel goed zelf kunnen regelen.

Voorzitter, ik rond af. We hebben als uitgangspunt dat de lidstaat Nederland zelf bepaalt wat goed is voor Nederland. Daarom wil 50PLUS dat de Europese Commissie ophoudt zich met allerlei details te bemoeien. Ze moet vooral ook niet een politieke inslag krijgen.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw Maeijer, die zal spreken namens de fractie van de PVV.

Mevrouw **Maeijer** (PVV):

Dank u, voorzitter. We spreken hier vanavond ter voorbereiding op de Raad Algemene Zaken, waar de Minister volgende week naartoe gaat. Laat ik het maar een «gewone Raad» en een «extra Raad artikel 50»

noemen, ter voorbereiding op de ook weer extra Europese top over de brexit. Ik wil met dat laatste beginnen.

Premier May kwam na een hele dag vergaderen met haar kabinet naar buiten met de mededeling dat ze de Europese Unie om een kort uitstel wil vragen om tot een deal te komen en om met de oppositieleider aan tafel te zitten om tot brexitafspraken te komen. Om te beginnen zou ik concreet van de Minister willen horen wat premier May nu exact aan de Europese Unie vraagt. Vraagt ze om uitstel tot 22 mei, zoals ik de collega's hier hoor zeggen, of om uitstel totdat er overeenstemming is bereikt? Want dat zijn wel twee verschillende zaken.

Dan mijn derde vraag hierover: wat zijn nu eigenlijk de volgende stappen ter voorbereiding op die Europese top op 10 april? En welk standpunt zal Nederland uitdragen ten aanzien van het verzoek van premier May? Hoe kijkt het kabinet aan tegen deze laatste ontwikkelingen?

Ik wil nog even verdergaan op het punt van de brexit. Klopt het dat het Europees Parlement morgen stemt over een wetstekst van de Raad over visumvrijstelling voor het Verenigd Koninkrijk na de brexit, waarin is opgenomen dat Gibraltar geen onderdeel is van het Verenigd Koninkrijk maar een kroonkolonie? Deze specifieke zinsnede heeft nogal wat reuring veroorzaakt in het Verenigd Koninkrijk. Ik zou graag van de Minister horen wat de Nederlandse positie in de Raad was ten aanzien van deze specifieke zin en of de Minister denkt dat het opnemen van dergelijke teksten behulpzaam is in dit hele proces.

Dan mijn volgende punt: de geannoteerde agenda. Gelet op de tijd haal ik daar het punt uit van de meerjarenbegroting en de onderhandelingen daarover. Het voorstel van de Europese Commissie is zo'n 1.300 miljard voor de komende zeven jaar. Het is opgebouwd uit een hele rits aan deelverordeningen met specifieke voorstellen. Ik heb begrepen, zoals collega Van Rooijen ook al zei, dat er een zogenaamde gemeenschappelijke lezing is overeengekomen tussen de Raad en het Europees Parlement. Het document dat hier wat meer over zegt, heeft uiteraard weer de stempel limité gekregen, dus dat maakt het altijd weer lastig om er iets over te zeggen. Daarom vraag ik het maar gewoon. Misschien kan de Minister hier iets over zeggen. Om welke deelverordeningen gaat het precies? En wat betekent het exact dat er een gemeenschappelijke lezing is bereikt over een aantal deelvoorstellen? Is er ook een gemeenschappelijke lezing bereikt over het prijskaartje dat aan deze deelverordeningen zou moeten hangen volgens de Europese Commissie? Zo ja, kan de Minister dan bedragen met de Kamer delen? En wat betekent dit voor de verdere onderhandelingen over de nieuwe meerjarenbegroting? Tot slot: hoe gaat de Minister er nu eigenlijk voor zorgen dat de Europese Unie nu eindelijk eens fors snijdt in haar eigen vlees en Nederland niet weer opdraait voor de expansiedriften en de onwil om te bezuinigen? Dank u.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan de heer Mulder, die zal spreken namens de fractie van de VVD.

De heer Anne Mulder (VVD):

Voorzitter, dank. Op de agenda voor deze Raad Algemene Zaken staat een aantal onderwerpen die we redelijk goed kennen en ook vaak bespreken, zoals het Meerjarig Financieel Kader, de Europese meerjarenbegroting. Mijn collega's hebben daar al vragen over gesteld. Ik heb min of meer dezelfde vragen. Is het waar dat er op een aantal deelterreinen al een akkoord is met het Europees Parlement en dat daar ook bedragen aan zijn gekoppeld? Is dat verstandig? En wat doen de Nederlandse bewindspersonen? Zitten zij op dezelfde koers als het kabinet, namelijk dat het plafond omlaag moet, of stemmen zij toch in met een verhoging van het

budget op hun beleidsterreinen? Oftewel: spreekt Nederland met één mond in Brussel?

Dan de rechtsstaat. Artikel 7 is al besproken. Dat is voor Nederland van belang. Als het niet goed gaat met de rechtsstaat in Polen, lopen we het risico dat Poolse verdachten niet worden uitgeleverd aan Polen. Dat is niet goed voor de veiligheid in Nederland, dus dat raakt ons direct. Zijn er nieuwe ontwikkelingen in de artikel 7-procedure of kabbelt het eigenlijk een beetje voort? Of staat het stil?

We hebben het gehad over het bezoek van de Minister aan Hongarije in het kader van de rechtsstaat. Ik heb toen gevraagd of de lucht geklaard is. Kan het Nederlandse parlement op bezoek in Hongarije? Die vraag heb ik gesteld. Daar kwam in het AO van twee weken geleden nog geen antwoord op, maar wellicht nu wel. Kunnen wij als commissie daarnaartoe? Hebben de Hongaarse kabinetsleden daar iets over gezegd? En hoe zit het met het Duits-Belgische peerreviewinitiatief? Wat is de stand van zaken?

De institutionele toekomst van de EU staat ook op de agenda. Er is een paar weken geleden een motie aangenomen over de Commissie. Moet je daar geen handhavende taken uit halen? Gaat de Minister dat inbrengen? Heeft hij dat al gedaan? Leidt dat tot steun? Kortom: wat is de stand van zaken en kunnen we op dat punt succes verwachten?

Dan brexit. Alle collega's hebben mevrouw May al genoemd. Als ik het goed heb begrepen uit de media, is men in het kader van de voorbereiding van de Europese Raad druk bezig na te denken over de vraag of de Britten uitstel moeten krijgen, en zo ja, hoelang en onder welke voorwaarden. Die voorbereidingen lopen. Kan de Minister daar iets over zeggen? Hoe zit Nederland daarin? Dank u.

De voorzitter:

Meneer Mulder, u hebt een interruptie uitgelokt bij mevrouw Ploumen.

Mevrouw **Ploumen** (PvdA):

Ik heb gewoon een heel nieuwsgierige vraag. Wat vindt de VVD eigenlijk van het verzoek van May?

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Nou, ik heb het gelezen. Ze gaat eerst met de heer Corbyn praten. Mijn indruk van de heer Corbyn is dat hij vooral uit is op nieuwe verkiezingen, zodat hij premier kan worden. Ik weet niet of brexit voor hem nou het allerbelangrijkste is. Ik ben heel benieuwd wat er uit dat gesprek komt, en ik denk dat je op basis daarvan, als er al wat uitkomt, verder moet kijken. Ik vind het goed dat ze eindelijk na drie jaar probeert de oppositie te bereiken, maar dat had misschien wel eerder gemogen. We hebben in Nederland vaak gezegd dat we dat in Nederland, in zo'n nationale crisis, wel zouden doen. Hier lijkt dat te gebeuren, maar we zijn in Londen geweest, waar we zagen dat eigenlijk iedereen een eigen agenda heeft, een eigen brexit wil, het liefst zelf premier wil worden of het liefst algemene verkiezingen wil. We moeten maar even afwachten wat er uit dat gesprek komt. Ik heb in Londen wel een zekere teleurstelling gemerkt bij Labour dat mevrouw May pas komt als haar voorstel wordt verworpen. Eigenlijk had ze beter wat eerder kunnen komen. Maar goed, ik ben benieuwd.

Mevrouw **Ploumen** (PvdA):

Dank aan de heer Mulder voor deze beschouwing over de kansrijkheid van Labour en nieuwe verkiezingen.

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Ik heb niks tegen Labour, hoor.

Mevrouw **Ploumen** (PvdA):

Dat weet ik toch. Ik weet ook dat u graag handen uitsteekt. We hoeven hier niet eindeloos als-dansscenario's door te exerceren. Stel je voor dat de vraag aan de Unie inderdaad heel precies en concreet wordt: geef ons uitstel tot 22 mei? Met wat hij nu weet – ik geef hem een kleine escape-route – hoe zou de heer Mulder dat appreciëren?

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Dit zijn als-danvragen en daar moet je mee oppassen. Ik denk dat er heel veel afwegingen komen. Dan moeten de Britten misschien meedoen aan de verkiezingen. Of niet?

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

Net niet.

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Ik ben benieuwd. Wat is nou de kans op succes? Als de Britten vragen om uitstel, zou ik willen dat ze een beetje zekerheid kunnen geven over de weg vooruit. Mijn neiging is om eerst de komende dagen af te wachten wat er nou uitrolt en of dit inderdaad het definitieve voorstel wordt. Ik weet het niet. Ik hoop het niet, maar dat is geen strategie.

De **voorzitter**:

Dat is duidelijk. Was u klaar met uw betoog?

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Ik kan heel veel over dat uitstel zeggen.

De **voorzitter**:

Dat hoeft niet, alleen als u echt wilt. Maar u heeft nog tijd.

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Wat wordt het krachtenveld? Als je het zo ziet, zijn er misschien landen die het liefst een deal en best uitstel willen steunen, maar misschien zijn er ook landen, zoals misschien Frankrijk, waar de president mevrouw Le Pen wil verslaan, waarbij hij liever niet heeft dat de Britten meedoen aan de verkiezingen. Er zullen volgende week allerlei argumenten op tafel komen. Maar het hangt er natuurlijk van af wie waarmee komt. Het ligt nu eerst bij de Britten. Maar we zullen dat tegen die tijd van neem ik aan het kabinet wel zien in de geannoteerde agenda voor de Raad, waar we dan dinsdag of woensdag over spreken.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Omtzigt, die zal spreken namens de fractie van het CDA.

De heer **Omtzigt** (CDA):

Dank u wel, voorzitter. Ook van mij dezelfde punten. Ik sluit me aan bij de punten van mijn collega's over brexit. We kunnen nu bijna per uur gaan volgen wat er gebeurt en de reactie van de regering daarop vragen. Maar ik zou eigenlijk tijdig voor de Europese top een appreciatie van de regering willen hebben van waar we op dat moment staan. Samen met collega's Mulder en toen nog Verhoeven hebben wij anderhalf jaar geleden al zien aankomen dat het eigenlijk nergens naartoe ging. Ik moet eerlijk zeggen dat ik nog niet zie dat ze er morgen met een eenduidig standpunt uit zijn, als ik dat zo bekijk. Dat is op zich zorgelijk, als dat gebeurt in een van je buurlanden. Wat het CDA betreft mag er best uitgesteld worden tot 22 mei, maar dat is natuurlijk een heel riskante strategie. Want als je uitstelt tot 22 mei zonder verkiezingen te organi-

seren, is dat een snoeiharde datum. Ik snap daarom waarom de Europese Raad zei: doe maar 12 april.

Voorzitter. Ik wil zo snel mogelijk van de coördinerend Minister van brexit de antwoorden hebben op de Kamervragen over het keurpunt voor levend vee. Voor im- en export van levende dieren – gezelschapsdieren, maar ook dieren voor de slacht – is dat belangrijk. Als dat er niet is, is er grote schade voor Nederland. Graag een reactie op deze vraag. De andere vraag hebben wij net bij de regeling van werkzaamheden gesteld, dus ik verwacht voor donderdag een uitgebreide brief met de nog uitstaande punten.

Voorzitter, dan kom ik bij het MFK. Kan de Minister aangeven op welke termijn er voortgang is geboekt in de onderhandelingen ten opzichte van de vorige RAZ? Toen was er ook geen voortgang en nu lees ik in feite hetzelfde in de geannoteerde agenda. Het voorzitterschap is wel voornemens om een triloog te starten met het EP over sectorale voorstellen, maar dat loopt dan toch spaak met de verkiezingen voor het Europees Parlement en, na de zomer, het aanstellen van de nieuwe Commissie? Moeten we de Raad geen onderhandelingsmandaat verlenen als de triloog gaat starten? Kan de Minister precies aangeven wat nu de stand van zaken is en wat het tijdpad is voor het MFK tot het einde van het jaar? Overigens kan ook hier de brexit roet in het eten gooien, want op het moment dat duidelijk wordt dat de Britten er langer bij zijn, zullen wij onmiddellijk om een nieuw mandaat vragen; dat kan ik hier nu vast aankondigen. Dan zullen zij namelijk blijven meebetalen in het nieuwe MFK; dat zal gebeuren bij een langer uitstel.

Dan de rechtsstatelijkheid van Polen en Hongarije. Hoe ziet de regering op dit moment de artikel 7-procedure? Is die überhaupt nog wel bruikbaar, zoals het nu gaat? Want op deze manier hollen we de slagkracht uit.

Dan, voorzitter, heb ik mooi nieuws. Ik zie het bericht net en ik moet het nog lezen, maar we hebben eindelijk de documenten over Italië binnen. Ik zal het doorsturen. Als mede-indiener heeft u het bericht al, zeg ik tegen de heer Van Rooijen, en degenen die het willen hebben, krijgen het ook. Ik zou de regering willen vragen om hier binnen een paar dagen op te reageren. Ik kan het nu geen onderwerp van gesprek maken. Ik heb het bericht een kwartiertje geleden aan de griffier van de commissie Europese Zaken doorgestuurd. Het is natuurlijk bizar dat dit pas drie maanden na de besluitvorming is. Mag ik daar een reactie op van de Ministers van Financiën en die van Buitenlandse Zaken samen? Vinden zij dat de Commissie hier goede berekeningen maakt? Ik ben er even doorheen gegaan en ik moet zeggen: het ziet er redelijk abracadabra uit.

Tot slot, voorzitter, een vertrouwelijk stuk. Dat vertrouwelijke stuk is limité-document 7888-19. Dat gaat over, ja hoor, transparantie. Het is natuurlijk heel leuk dat we dat soort stukken altijd vertrouwelijk krijgen. Het gaat over de vraag hoe de transparantie beter gemaakt wordt. In wat voor bizarre situatie zit ik dan als parlementariër? Ik vraag nu al twee jaar om voorstellen en hier staan voorstellen in die absoluut onvoldoende zijn; dat geldt in ieder geval voor het voorstel dat als compromis wordt aangereikt. Ik wil graag – dat moet dan openbaar of vertrouwelijk – een brief over wanneer dit stuk behandeld wordt in het Coreper en wat de inzet van de regering is. Ik vind het onbestaanbaar als er niet wordt besloten om zowel de driekolomstriloogdocumenten als de wetgevingsdocumenten standaard openbaar te maken. Voor andere documenten kan ik me er van alles bij voorstellen, maar die twee documenten horen openbaar te zijn. In een functionele democratie horen wetgevende documenten en documenten waarmee wij de regering moeten controleren – dat is de trilooffase – gewoon openbaar te zijn. Graag een reactie daarop dus van de Nederlandse regering.

De voorzitter:

Ik dank u wel. Dan zijn we nu toe aan de beantwoording van alle vragen en opmerkingen door de Minister. Ik stel voor dat we tien minuten schorsen en daarna weer doorgaan.

De vergadering wordt van 20.28 uur tot 20.38 uur geschorst.

De voorzitter:

Ik geef het woord aan Minister Blok.

Minister Blok:

Dank u wel, voorzitter. De beantwoording zal gaan langs de volgende onderwerpen: de brexit, waarbij ik natuurlijk hoop dat terwijl ik dat uitspreek er geen nieuwe berichten uit Londen komen, maar dan meldt u mij dat onmiddellijk weer, daarna de contingency brexit, dan het MFK, dan de rechtsstaat, de Europese waarden en dan een aantal andere onderwerpen.

Allereerst de brexit en de inderdaad net binnengekomen verklaring van premier May. Ik kan daar echt alleen maar een eerste appreciatie van geven. In lijn met wat de heer Omtzigt zei, is het logisch dat het kabinet voorafgaand aan de Europese top volgende week dat uitgebreider doet. Deze nieuwe ontwikkeling, vastgelegd in een bondige persverklaring, roept meteen wel weer een aantal vragen op. De persverklaring noemt de intentie om voor 22 mei, natuurlijk ter vermindering van de Europese verkiezingen, het Britse proces af te ronden en dat te doen op basis van overleg met de oppositie. Het is inderdaad een goede Nederlandse traditie om te proberen in overleg met de oppositie resultaten te bereiken. Dat ben ik met mevrouw Ploumen eens. Ik kan mij goed voorstellen dat het VK deze route ook gaat verkennen. Maar dan verwijst ik weer naar de persverklaring. Die laat dan twee opties open. De ene is: we worden het eens binnen het withdrawal agreement. En de andere is: of we gaan daarna weer indicatieve stemmingen houden. Dat roept dan meteen weer vragen op. Wordt daarmee bedoeld buiten de rode lijnen die tot op heden gehanteerd zijn en die de basis waren voor het withdrawal agreement, of binnen die rode lijnen? Dat kan ik niet uit deze persverklaring halen. De komende dagen zullen echt gebruikt moeten worden om meer helderheid van het Verenigd Koninkrijk te krijgen over wat ze voor zich zien. Dat bepaalt dan ook welke periode daarbij passend is. Want als je buiten de rode lijnen wilt gaan werken, dan heb je het in feite over een heel nieuw speelveld. Maar ik kan niet goed uit deze verklaring halen in hoeverre die ruimte bestaat. Ik realiseer me dat ik een impressionistisch antwoord geef op een stuk dat we allemaal net hebben, maar ik heb goede hoop dat we de komende dagen iets meer duidelijkheid kunnen krijgen en voorafgaand aan de Europese top daar een iets scherper beeld van kunnen geven.

De voorzitter:

De heer Van Rooijen heeft een interruptie.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Ik dank de Minister. Ik begrijp zijn antwoord, maar ik wou even wijzen op die verklaring, die ik hier voor me heb: «Any plan would have to agree the current withdrawal agreement.»... «What we need to focus on is our future relationship with the EU.» Met andere woorden, ik lees hierin dat de bestaande overeenkomst gehandhaafd moet blijven en dat er naar aanleiding van het koffiedrinken tussen het kabinet en de oppositie over de toekomstige relatie wordt gesproken. En als ze daar niet uitkomen: «if we cannot agree on the single unified approach then we would instead agree a number of options for the future relationship that we could put to the House». Misschien kan de Minister daar toch nog iets over zeggen, en anders komt het later. Maar ik lees daarin dat May zegt: Labour, je moet

dan wel de deal met Brussel accepteren, maar de ruimte die ik geef is dat we over die politieke verklaring kunnen praten, waarvan ik eerder begreep dat ook Brussel die opening recent gemaakt heeft en eerder niet.

De voorzitter:

Meneer Van Rooijen, ik begrijp uw vraag en opmerking. Ik wil alleen wel voorstellen dat als de Minister daarna de eerste indruk geeft en voorstelt om daar later op terug te komen, we dat ook respecteren omdat het heel ingewikkeld is om hier ter plekke een beetje te gissen over wat de werkelijke betekenis is.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Dat begrijp ik, maar ik had van de Minister niet begrepen dat hij... Laat ik het anders zeggen. Ik heb duidelijk willen aangeven dat volgens mij de tekst op zichzelf op één punt heel duidelijk is, namelijk dat de bestaande overeenkomst moet blijven en dat het nieuwe alleen «the future relationship» is. Dat was mijn punt en ook mijn eerdere vraag.

De voorzitter:

Dat begrijp ik. Ik kijk naar de Minister.

Minister Blok:

Ik heb echt een Britse toelichting nodig op dat tweede «however»: «However, if we cannot agree on the single unified approach then we would instead agree a number of options for the future relationship that we could put to the House in a series of votes». Je kan het beperkt uitleggen, namelijk future relationship gekoppeld aan het bestaande withdrawal agreement. Je kan het ook breed uitleggen, want de indicatieve stemmingen van de afgelopen week waren breed. Die bevatten steeds een optie, het Noorwegen-plusmodel of een nieuw referendum, die buiten de rode lijnen en buiten het bestaande withdrawal agreement gaat. Kortom, tegen die achtergrond durf ik niet meteen te zeggen dat de nauwe interpretatie van de heer Van Rooijen ook de enige interpretatie is. We moeten de komende tijd maar eens kijken of wij daar meer helderheid over kunnen krijgen. Dit beïnvloedt ook de achterliggende vraag van de heer Van Rooijen en ook van mevrouw Maeijer: gaat de EU of gaat Nederland daarmee akkoord? Ik heb daar echt de aanvullende antwoorden op die aanvullende vragen voor nodig. Dan kom ik op de voorbereidingen op de voorbereidingen, de contingencyvoorbereidingen, op de brexit, eventueel ook in een no-dealformaat. Die blijven onverminderd noodzakelijk. De heer Van Rooijen vroeg een reactie op de wens van VNO en MKB Nederland om een algemene verklaring af te geven dat er een aantal weken soepel met een heel aantal regels zal worden omgegaan. Ik weet dat dezelfde vraag gesteld is in het debat met de Minister-President; ik weet niet of die vraag ook toen door de heer Van Rooijen werd gesteld. De Minister-President heeft aangegeven daar schriftelijk specifiek op terug te komen. Dat is nog steeds werk in uitvoering, maar volgens mij heeft hij ook gezegd dat een regering niet in z'n algemeenheid zal aangeven dat een aantal regels niet of soepel worden toegepast, want daarmee schakel je de rechtsstaat even uit. Dat moet eigenlijk niemand willen.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Dank voor het antwoord van de Minister. Ik was heel erg blij met zijn eerste opmerking. Ik hoop of ik ga ervan uit dat dat een toezegging is die wordt ingevuld, maar voor alle duidelijkheid merk ik op dat ik deel wat de Minister zei over wat ik met de premier heb gedeeld, namelijk dat de premier eigenlijk zei dat daar geen sprake van kan zijn. Aan de ene kant kan het dus eigenlijk niet, maar ik hoor de Minister nu zeggen dat er nog een brief komt waarin wordt gekeken of er toch enige souplesse is, niet

om alle regels opzij te zetten maar met name om niet onmiddellijk sancties in werking te stellen als er om praktische redenen fouten gemaakt zijn in die eerste twee of drie weken. Daar ging het slechts om. Ik ben dus heel benieuwd wat er komt.

Minister Blok:

We zullen u niet lang in spanning laten, maar wanneer twee belangrijke organisaties een vraag stellen, vind ik het wel zuiver om dan zorgvuldig schriftelijk op hun schriftelijke vraag te reageren, maar ook om nu niet de indruk te wekken dat we in z'n algemeenheid regels die we niet voor niets met elkaar hebben afgesproken, opzijzetten. Dat kun je niet lichtvaardig doen, want die regels kunnen onmiddellijk een relatie hebben met veiligheid van producten of met veiligheid van mensen of dieren. Kortom, we komen met een uitgebreider antwoord.

De voorzitter:

Dit was dus een toezegging die al in het vorige debat was gedaan. Die gaan we vandaag dus niet nog een keer opschrijven.

Minister Blok:

Dat geldt volgens mij ook voor de vraag van de heer Van Rooijen om een overzicht van de kosten voor de voorbereiding op een brexit. Ook hierover komt deze week een brief. Bij de behandeling van de Brexitwet in de Eerste Kamer heb ik overigens ook beloofd dat we op een later moment, als we terug kunnen kijken op de brexit – hopelijk in de sfeer van: het is uiteindelijk toch goed afgelopen – nog een evaluatie maken van de manier waarop we dat proces hebben voorbereid en uitgevoerd. Ik heb veel waardering voor alle mensen die zich daar op dit moment enorm voor inzetten, of dat nou bij de overheid, bij bedrijven, bij gemeentes of bij uitvoeringsdiensten is. In zekere zin is dit ook een test hoe al die organisaties met zo'n volkomen onverwachte gebeurtenis om kunnen gaan. Wat ook het verdere verloop van de brexit is, ik vind het dus de moeite waard om met z'n allen te kijken hoe dit verlopen is. De kosten zijn daar een onderdeel van.

Mevrouw Maeijer vroeg mij in te gaan op de discussie over Gibraltar, die ook hier van tijd tot tijd oppopt, nu specifiek in de trilogie over de visaverordening. De vraag was of Nederland hier een standpunt over heeft. Nederland houdt hier juist zorgvuldig afstand van, maar ik heb begrepen dat de formulering die nu is gekozen, naar alle waarschijnlijkheid kan rekenen op een meerderheid in het Europees Parlement. En dat is weer goed nieuws, omdat daarmee de dreigende verplichting van een visum voor derdelanders achter de horizon verdwijnt. Daarmee is dan weer één van de hobbels bij een harde brexit opgelost.

Mevrouw Maeijer (PVV):

Dan ben ik toch wel heel benieuwd wat die formulering dan is. Volgens de informatie die ik vanochtend kreeg, stond nog in het verslag waarover morgen wordt gestemd: Gibraltar is a colony of the British crown. Ik vroeg me eigenlijk af wat er dan nu is gewijzigd.

Minister Blok:

Ik respecteer natuurlijk de bijzondere fascinatie voor Gibraltar. Voor zover ik weet, is dat inderdaad met de hulp van Michiel de Ruyter ooit ontruikt aan de Spanjaarden. Volgens mij is die formulering ooit bedacht door het Europese Hof van Justitie en die luidt: «Gibraltar is a colony of the British crown. It does not form part of the United Kingdom.» Dat is een formulering die eerder is gebruikt en nu weer overgenomen zou worden. De heer Omtzigt vroeg, en daarin is hij standvastig als altijd, naar de stand van zaken rond de keurpunten voor levende have. De heer Omtzigt weet dat dit nog steeds een verantwoordelijkheid is van het bedrijfsleven. De

collega van LNV en de NVWA willen daarbij faciliterend zijn, maar het kan niet zo zijn dat die verantwoordelijkheid daarmee opeens wordt weggeschoven. Het bedrijfsleven zal uiteindelijk organisatie en kosten, met hulp van en ondersteuning door de overheid, voor zijn rekening moeten nemen. Het bedrijfsleven zal het dus moeten doen. De laatste stand van zaken zal de collega van LNV de Kamer deze week meedelen. Dan ga ik van de brexit naar de vragen rond het MFK. Ik hoor bij alle Kamerleden, en dat begrijp ik, een zekere verwarring over het feit dat dit keer op keer op de agenda staat, maar dat er op het niveau van de Raad Algemene Zaken eigenlijk geen duidelijke inkadering plaatsvindt, noch dat er stappen vooruit worden gezet. Ik heb al eerder aangegeven dat het verleden heeft geleerd dat er pas grote stappen worden gezet als er tijdsdruk ontstaat, als het moet gebeuren. Voor die tijd is niemand bereid om op een onderdeel te bewegen, zonder te weten wat het totaalplaatje wordt. Er wordt per onderwerp steeds verkend wat de standpunten zijn. Deze keer is dat op het gebied van landbouw en cohesie. Maar dat leidt er niet toe dat iemand op één van die terreinen al gaat zeggen: nou ja, ik heb er nog eens over nagedacht en ik hoef toch wat minder geld voor landbouw of cohesie. Of andersom: ik ben toch bereid om er wat meer voor te betalen. Het is niet reëel om dat nu te verwachten. In de gesprekken kun je natuurlijk wel een beetje het gevoel krijgen waar de ruimte zit. Dat geldt overigens ook voor in de gesprekken die ikzelf uitgebreid voer buiten de Raad Algemene Zaken om. Wanneer ik weer ergens in Europa ben, heb ik het daar ook heel vaak over het MFK. Dan zoek ik ook naar waar wij elkaar precies kunnen vinden. Het gaat vaak ook makkelijker in bilaterale contacten dan aan zo'n heel volle tafel. Daarnaast hebben we ook regelmatig overleg met likeminded landen die op de sobere hervormingslijn zitten. Overigens weet ik evenzeer dat er likeminded overleg is tussen landen die wat minder op de sobere hervormingslijn zitten. Beide overleggen zijn hopelijk gezellig, want ik kan het maar voor één deel beoordelen.

Dwars daarop, want dit gaat vooral over de totale omvang, vinden er sectorale overleggen of trilogieën plaats. In dat kader is inderdaad al een aantal akkoorden bereikt, maar dat is onder voorbehoud van de totaalbedragen. Deelakkoorden zijn er bijvoorbeeld over het innovatieprogramma Horizon en op het gebied van justitie, de digitale unie en het connectiviteitsprogramma. Die deelakkoorden gaan over het algemeen sterk in de richting die Nederland wil, want dit zijn typisch onderwerpen die wat ons betreft bij de prioriteiten horen. Maar de totaalbedragen worden hier niet vastgelegd. De heer Mulder vroeg of het kabinet het risico loopt daarbij verdeeld te raken. Die zorg heb ik niet. We hebben hier natuurlijk regelmatig onderraden over. Alle stukken die u krijgt, zijn uitgebreid binnen het kabinet afgestemd. Ik heb geen enkel signaal en ook persoonlijk geen zorgen dat een lid van het kabinet daarin een eigen koers zou willen varen.

Mevrouw **Maeijer** (PVV):

Ik heb een vraag ter verduidelijking. De Minister zegt: onder voorbehoud van het totaalbedrag. Worden in die akkoorden over de deelvoorstellen dan helemaal geen bedragen genoemd nu?

Minister **Blok**:

Dat kan wel, maar altijd onder het voorbehoud van het totaalbedrag.

Mevrouw **Maeijer** (PVV):

Ja, oké, maar als we 100 deelvoorstellen hebben die allemaal een bedrag noemen, dan telt dat toch op tot een bepaalde bedrag. Hoeveel ruimte is er dan nog aan het eind van de rit om te zeggen dat de deelverordeningen misschien wel tot meer optellen dan de Europese Commissie voorstelt? Hoe gaan we ons daaruit terugonderhandelen?

Minister Blok:

Dan gaat die optelling dus niet door. Dan zal er in de eindonderhandeling een korting plaatsvinden op al die horizontale deelonderwerpen. Dat is overigens in het verleden ook zo gegaan. In zekere zin is dit een proces dat tijd wint, want het verleden heeft geleerd dat het met die totaalbedragen pas helemaal aan het eind onder grote tijdsdruk lukt. Dan is het eigenlijk wel fijn als je op al die horizontale terreinen waar je het eens kon worden, het al eens bent geworden onder voorbehoud van het totaalbedrag. Dat is wel een logische onderhandelingsstructuur. Bijzondere aandacht verdient het punt dat de heer Van Rooijen noemde, namelijk dat wat de eurozonebegroting is gaan heten. Dat is eigenlijk een horizontaal onderwerp waar collega Hoekstra het voortouw in heeft. Dat bespreekt u volgens mij ook met hem in de voorbesprekingen bij het AO Ecofin. U kent het kabinetsstandpunt dat het in het kader van het MFK plaats moet vinden en dus ook onderdeel moet zijn van de totale discussie over de omvang van het MFK.

De heer Omtzigt (CDA):

Is er al wat bekend over de controle op dat budget? Is dat budget uiteindelijk alleen beschikbaar voor eurolanden of wordt er een manier gevonden om dat voor alle landen beschikbaar te maken? Als het alleen voor eurolanden is, wie houdt dan de controle? Wie mag stemmen over of geldt wordt vrijgegeven? Zijn dat alle Europarlementariërs?

Minister Blok:

Dat is nog niet uitgewerkt. Dat is natuurlijk ook een heel gevoelig onderwerp.

De heer Omtzigt (CDA):

Wat is de positie van de Nederlandse regering op dit onderdeel?

Minister Blok:

Voor ons is cruciaal dat het binnen een sober MFK plaatsvindt en gekoppeld is aan conditionaliteit, zoals u weet. Dat is het primaire.

De heer Omtzigt (CDA):

Over dat sobere MFK is brede overeenstemming aan beide kanten van deze tafel, maar het gaat even over de controle. Je maakt een budget dat beschikbaar is voor een deel van de landen onder bepaalde voorwaarden, en dus niet voor alle landen die vertegenwoordigd zijn in het Europees Parlement. Dan doet zich dus onmiddellijk de legitimiteitsvraag voor of het Europees Parlement erover mag stemmen, dus ook landen die niet in de euro zitten zoals Denemarken, Bulgarije of Polen. Of wordt er een ander mechanisme verzonnen? Dat is nogal een cruciaal ding hier. Ik zou daar graag de opvatting van de Nederlandse regering over willen weten. Hoe vindt zij dat zo'n budget gecontroleerd moet worden?

Minister Blok:

Ik begrijp die vraag, maar het antwoord ga ik nu echt niet eventjes geven. We zitten middenin die onderhandelingen. Bovendien heeft u daar volgens mij morgen een overleg over met collega Hoekstra. Ik ga nu die slag niet maken.

De voorzitter:

Dat kan. Dan stel ik voor dat u doorgaat met de beantwoording van de vragen.

Minister **Blok**:

De heer Omtzigt vroeg ook naar het tijdpad, maar die vraag heb ik aan het begin hopelijk beantwoord door aan te geven dat ik verwacht dat er aan het eind onder tijdsdruk afgerond zal worden.

De heer **Omtzigt** (CDA):

Net als de brexit.

Minister **Blok**:

Net als heel veel politieke processen.

Dan de vragen met betrekking tot de rechtsstaat en de artikel 7-procedure rond Hongarije en Polen. De Kamer weet dat Nederland ook actief en kritisch deelneemt aan discussies met beide landen, zowel in deze Raden als bilateraal. Ik heb dat zelf uitgebreid besproken, en collega Grapperhaus is recent ook naar Hongarije geweest. Volgens mij was dat een week voordat ik daar was. We vinden die rechtsstaat namelijk echt een essentieel onderdeel van de Europese samenwerking en de Europese verworvenheden.

Voor Polen is de Commissie de artikel 7-procedure gestart. Daarnaast lopen er procedures bij het Europees Hof. Ik verwacht op dit moment, zolang die procedures lopen, geen concrete stappen meer.

Bij Hongarije is de procedure gestart door het Europees Parlement. Daarbij is er al heel snel de vraag opgekomen om ook een hoorzitting te houden binnen deze Europese Raad van Ministers. Nederland heeft dat steeds gesteund, maar dat vraagt om een meerderheid. Die meerderheid is er steeds niet. Die verwacht ik nu ook niet. Mijn inschatting is dat die er voor de Europese verkiezingen ook niet meer zal komen. Maar het Nederlandse standpunt zal wat mij betreft blijven: die moeten we houden, want de signalen zijn zeer, zeer zorgelijk. Daar past ook hoor en wederhoor bij, en liefst ook een aanpak van de oorzaken.

De heer Mulder vroeg of het Nederlandse parlement nu welkom is in Hongarije. Ik heb, ook tijdens mijn bezoek, in het gesprek en volgens mij ook in de persconferentie, nadrukkelijk aangegeven dat ik het van groot belang vind dat die contacten er op alle niveaus zijn: ik ga bij mijn collega-minister op bezoek en parlementen gaan bij elkaar op bezoek. Ik heb daar met mijn collega gesproken en niet met het parlement, maar mijn collega zei in ieder geval ook dat hij die contacten van belang vindt. Hij kan natuurlijk geen uitnodiging doen namens het parlement, dus dat deel van de vraag van de heer Mulder kan ik niet beantwoorden. Maar ik kan wel zeggen dat ik hem zeer steun in die ambitie. Dat heb ik daar ook openlijk gedaan.

Mevrouw Ploumen vroeg, naast de rechtsstaatsdiscussie, ook naar de bredere discussie over de Europese waarden, die in de afgelopen informele Raad Algemene Zaken heeft plaatsgevonden. Ik heb er, gelukkig met een aantal andere Europese landen, voor gepleit om die Europese waarden ook een cruciaal onderdeel van de Europese strategische agenda te maken, overigens naast het pleidooi om de rechtsstatelijkheid ook onderdeel van het MFK te maken. Ook daar zie je een enigszins verdeeld speelveld. Er zijn echt een heel aantal landen die dit belang met ons delen, maar er zijn ook een aantal landen die de druk liever niet toe zien nemen. Die wedstrijd is nog niet gespeeld, maar daar blijft Nederland vol enthousiasme aan deelnemen.

Het discussiepapier over de Europese Parlementsverkiezingen staat op de agenda voor volgende week. Dat is vanmiddag volgens mij gekomen, terwijl ik met u, in ieder geval met mevrouw Ploumen, in overleg was, dus dat heb ik gewoon nog niet kunnen lezen. Daar ga ik mij dus op voorbereiden, maar ik heb gewoon niet de kans gehad om het te lezen.

Mevrouw Ploumen vroeg ook om een reactie op, als ik haar goed begreep, de uitspraak van Mark Zuckerberg, de oprichter van Facebook. Hij pleitte voor meer regulering. In zijn algemeenheid hoor ik bij de

stroming die zegt dat mensen en bedrijven allereerst zelf zich zodanig moeten gedragen dat ze geen aanleiding geven voor anderen om zich daaraan te ergeren. Ik ben nog altijd een groot fan van wat ik ooit eens bij Inleiding Recht meekreeg: de redelijkheid, de billijkheid en de zorgvuldigheid die in het maatschappelijk verkeer betamelijk is. Dat vond ik zo ontzettend mooi dat ik het nooit vergeten ben. Mijn eerste reactie op de oproep van Zuckerberg is dus ook: «U leidt een verder zeer indrukwekkend maar ook wel heel groot en invloedrijk bedrijf, dus zorg ervoor dat er in uw eigen interne procedures en afspraken zorgvuldig wordt omgegaan met data en algoritmes, zodat die redelijkheid, die billijkheid en die zorgvuldigheid gewaarborgd zijn. Daar heeft u de overheid nog niet bij nodig.» Verder constateer ik dat er binnen de Europese Unie, zeker op het gebied van dataprotectie, natuurlijk al regelgeving is die misschien op onderdelen nog aanpassing vraagt, maar die in grote lijnen al een soort bescherming biedt die er in ieder geval in de Verenigde Staten en in heel veel andere landen helemaal niet is. Ik sluit dus niet uit dat de achtergrond van deze oproep ook was: in de EU moeten bedrijven aan regels voldoen die ze misschien niet altijd even leuk vinden, maar die wel helder zijn, maar in andere delen van de wereld zijn die regels er niet en is de kritiek dezelfde. Nou, dat zou ik dan maar even beschouwen als een compliment voor de manier waarop we in Europa een aantal dingen regelen. Daarnaast hebben we in Europa wel een aantal afspraken die niet zo zeer in wetgeving zijn vastgelegd, bijvoorbeeld over het omgaan met terroristische informatie op websites: die moet er snel vanaf gehaald worden. Volgens mij heeft collega Ollongren beloofd om de Kamer een inventarisatie te sturen van wat er verder nog loopt aan komende initiatieven. Maar dit was mijn eigen reactie op het bericht dat ook ik gisteren las over Facebook.

Mevrouw **Ploumen** (PvdA):

Dank aan de Minister voor zijn bespiegeling. Ik ben van de stroming die vindt dat de markt een ontketend beest is. Als dat beest zelf vraagt om getemd te worden, moet je geen seconde aarzelen en de halsband vastklikken. Dat is wellicht minder verheven dan de rechtsfilosofie waar de heer Blok zichzelf in heeft onderwezen, maar het sluit wel aan bij wat we de afgelopen jaren hebben gezien: een ongebreidelde macht van technologiebedrijven, die zich niet alleen uitstrekt over winstmaximalisatie en behandeling van personeel, maar die natuurlijk ook heel erg is gericht op het verzamelen en gebruiken van informatie. Ik ben niet helemaal ongevoelig voor de visie die de Minister naar voren brengt als hij zegt dat de EU hier wellicht wel een paar stappen verder is en dat het verzoek veel meer is gericht aan de VS. Zou het denkbaar zijn dat de Minister of vertegenwoordigers van hem eens nader in gesprek gaan met bijvoorbeeld Facebook en andere techgiganten, om eens preciezer te achterhalen om welk type regulering zij vragen en hoe dat aansluit bij de voorstellen die in Europa zijn gedaan en worden uitgevoerd en bij de Nederlandse voorstellen? Het lijkt mij toch een kans die je niet moet laten gaan als het beest vraagt om geketend te worden.

Minister **Blok**:

Maar het ketenen van dit beest of het zonder ketenen temmen of begeleiden van dit beest is wel primair het terrein van de collega van Binnenlandse Zaken. Zij heeft volgens mij met de Kamer afgesproken om met dat overzicht te komen. Dat lijkt me ook een logisch moment om met collega Ollongren te bekijken of er inderdaad nog meer ketens of gedragsregels moeten zijn. Volgens mij is de belofte al gedaan om daarover met de Kamer in gesprek te gaan.

Mevrouw **Ploumen** (PvdA):

Dank aan de Minister. Ik wil hem ook niet verleiden om zich te bemoeien met portefeuilles van collega's, maar ik kwam hierop omdat de code of practice op de agenda staat. De vraag die daaronder lag, was natuurlijk de volgende. Er is een code of practice, maar als de sector zelf om meer regulering vraagt, zou je die kans dan niet moeten pakken? Dit even ter verduidelijking van de achtergrond van mijn vraag.

Minister **Blok**:

Ja, ik begrijp de vraag. Ik heb er ook een bespiegeling op gegeven, maar daarmee begaf ik mij al een beetje op het terrein van de collega van BZK. Ik stel echt voor om de discussie met haar te voeren op grond van het overzicht dat zij zal maken.

Dan constateerde de heer Omtzigt dat het Commissiestuk over Italië net is binnengekomen. Het lijkt mij zuiver dat collega Hoekstra daar morgen een appreciatie over geeft, want daarvoor geldt al evenzeer dat dit is binnengekomen terwijl ik AO's met de Kamer voer. Maar ik ben er ook zeer in geïnteresseerd.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

Bent u verheugd dat het nu openbaar is?

Minister **Blok**:

Zeker. Daarmee kom ik meteen op het onderwerp van de transparantie. Ik heb tijdens de informele Raad weer nadrukkelijk punten aan de orde gesteld. Dat had ik de Kamer ook toegezegd. Ik heb heel expliciet gezegd dat de stukken die het Roemeens voorzitterschap – in dit geval – voor de Europese Raad had gemaakt, wat mij betreft gewoon openbaar hadden kunnen zijn. Ook daar moest ik overigens constateren dat de wens tot openbaarheid niet door alle landen gedeeld wordt. Dat is een voortdurende ergernis. Maar ook hier geldt dat ik deze wens en inzet niet alleen in de grote Raden uit, maar ook in de bilaterale overleggen. Ik wil precies achterhalen waar de zorg of de terughoudendheid zit, dus waar we misschien stappen vooruit kunnen maken.

Ik begrijp dat er binnenkort weer een stuk komt van het Commissiesecretariaat. De heer Omtzigt en de rest van de Kamer krijgen de kabinetsappreciatie daarvan, maar altijd tegen de achtergrond dat onze ambitie over transparantie echt in heel grote mate gelijklopend is met die van de Kamer. Ik ben ervoor! Ik vind echt dat het voor de Europese Unie zelf van belang is, omdat het ook voor de Commissie en ieder orgaan van de Unie ongemakkelijk moet zijn dat deze discussie steeds gevoerd wordt. Ik begrijp heel goed de wens van de Kamer om daar goed zicht op te kunnen houden, dus dat blijft mijn volle inzet.

De **voorzitter**:

De heer Omtzigt heeft nog een vraag.

De heer **Omtzigt** (CDA):

Dank voor die inzet. Er ligt dan eindelijk een stuk in de Coreper, het voorportaal van de Raad. Ik zeg dat er even bij voor de mensen die kijken. Daar zitten de hoogste ambtenaren, de ambassadeurs van de lidstaten. Dat stuk is vertrouwelijk. Dat is natuurlijk al pijnlijk, want dat betekent dat wij er niet openbaar uit mogen quoten over de transparantie. Zouden we geïnformeerd kunnen worden over wat er gebeurt en wat het krachtenveld is? Als dat vertrouwelijk moet, dan is dat maar zo. Ik vraag dat om een zeer specifieke reden. Meer dan twintig parlementen hebben met ons getekend dat dit openbaar moet zijn. Het zou ons heel erg helpen als we zouden kunnen controleren of de regeringen van de parlementen die gezegd hebben dat ze openbaarheid willen, dat ook ingebracht hebben. Daarom doe ik dit uitzonderlijke verzoek om een terugkoppeling over hoe

de verschillende landen in de Coreper handelen. Anders gaat iedereen zich weer achter elkaar verschuilen, terwijl de meerderheid van de parlementen daarom gevraagd heeft.

Minister Blok:

Ik begrijp de vraag, maar ik moet de heer Omtzigt echt teleurstellen. Ik kan geen inzicht geven in de individuele posities van landen.

De heer Omtzigt (CDA):

Dan hebben we de kern van het democratisch deficit van de Europese Unie te pakken. Dat betekent dat ik een regering naar Brussel stuur en dat ik niet kan controleren welke positie mijn regering of een andere regering – daar heb ik natuurlijk niks over te zeggen, het is erg genoeg dat ik over één regering wat te zeggen heb, denken ze daar vast – heeft ingenomen. Wat betekent dat? Betekent dat dat we hier een democratisch besluitvormingsproces aan het doen zijn? Hoe kan een kiezer over twee jaar bij de verkiezingen zeggen: die Blok heeft het goed gedaan, want die heeft in de Raad dit standpunt ingenomen. Normaal gesproken kunnen we zeggen: Minister Blok heeft het prima gedaan, want hij heeft dit gedaan bij de MH17, bij Rusland, hij heeft dat gedaan in de Europese Unie en hij heeft het MFK tot een goed einde gebracht. Maar het is toch volstrekt duidelijk dat je als politicus wilt dat je op deze wetgevende punten afgerekend kunt worden op het standpunt dat je inneemt?

De voorzitter:

En uw vraag is?

De heer Omtzigt (CDA):

Kan de Nederlandse regering ervoor zorgen dat we ten minste conform de uitspraak van het Europees Hof dat wij recht hebben op transparantie over de standpunten van de lidstaten, die transparantie krijgen?

Minister Blok:

De heer Omtzigt en ik trekken aan dezelfde kant van het touw, maar hij weet ook dat zijn kernvraag «kan de Nederlandse regering ervoor zorgen...?» met «nee» beantwoord moet worden, omdat ik daar de andere landen in mee moet hebben. Het is niet zo dat ik zonder hoop ben, want ik merk echt wel dat een heel aantal landen wil meebewegen, maar zolang zo'n stap niet gezet is, kan ik de vertrouwelijkheid niet eenzijdig doorbreken.

De voorzitter:

Ik dacht dat het duidelijk was, maar er is toch nog één opmerking.

De heer Omtzigt (CDA):

Ik gaf een kleine escape: als het niet openbaar kan, doe het dan in ieder geval vertrouwelijk. Dan kunnen wij het ook vertrouwelijk met de andere parlementen opnemen, zodat zij het kunnen checken bij hun eigen regering.

Minister Blok:

Een vertrouwelijke briefing kan.

De heer Omtzigt (CDA):

Graag. Dat heeft niet mijn voorkeur, maar dank u voor deze toezegging.

De voorzitter:

Mooi. Dat betekent dat we aan het einde zijn gekomen van de eerste termijn van de Minister. Ik zie dat de heer Mulder wil interrumpen.

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Ik had nog een vraag gesteld over de instituties en de Commissie, over het afknippen van de handhavende taak. Er staat bij de Raad Algemene Zaken een discussie op de agenda over de toekomst van de EU. Gaat de Minister dat inbrengen en gaat dat tot succes leiden?

Minister **Blok**:

Dat heb ik ingebracht in de informele Raad Algemene Zaken. De inzet is om dat tot succes te laten leiden, ja. Ook dat is duwen en trekken. Nederland hoort bij een klein groepje landen dat nu, aan het begin van de nieuwe Commissieperiode, heel expliciet heeft aangegeven wat zijn inzet is. Dat heeft natuurlijk als voordeel dat we daarmee initiatief hebben en mee kunnen sturen. Maar het is voor mij te vroeg om in te kunnen schatten – daar gaan overigens de Europese verkiezingen ook nog een rol bij spelen – welke delen daarvan succesvol zullen zijn.

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Maar gaat de Minister dit volgende week ook weer inbrengen?

Minister **Blok**:

Daar moet ik even... Dat zou heel goed kunnen bij de lunch over de Europese verkiezingen en wat die betekenen, ja. Prima.

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Afgesproken.

De **voorzitter**:

De heer Van Rooijen meldt dat hij een vraag heeft gesteld die niet beantwoord is.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

Ik heb nog gevraagd wat de status is van de inmiddels op ambtelijk niveau bereikte common understanding met het Europees Parlement over die deelbegrotingen. Of heeft de Minister het gevoel dat die vraag wel beantwoord is? Dan vergis ik mij, maar ik dacht het niet.

Minister **Blok**:

Dat was toch de vraag die mevrouw Maeijer ook had? Dat zijn de akkoorden over bijvoorbeeld het Horizonprogramma en het connectiviteitsprogramma. Die akkoorden zijn op inhoud gesloten, over het algemeen in een vorm waar Nederland heel goed mee uit de voeten kan, omdat het een aantal van de speerpunten zijn die wij belangrijk vinden, maar de bedragen daarvan zijn nog niet ingevuld. Dat kan pas zodra we een akkoord hebben over het totale MFK.

De **voorzitter**:

Dan hebben we nu echt de eerste termijn van de Minister afgerond. Ik kijk even naar de commissieleden om te zien of er behoefte is aan een tweede termijn met slotstatements. Mevrouw Maijer heeft nog één korte vraag en ik zie dat ook de heer Omtzigt nog iets wil zeggen. We doen dus een tweede termijn met mevrouw Maeijer en de heer Omtzigt. Mevrouw Maeijer.

Mevrouw **Maeijer** (PVV):

Dank, voorzitter. Ik haak even aan bij wat meneer Van Rooijen net naar voren bracht, want ik loop daar ook tegen aan. Elke keer staat er bij de Raad Algemene Zaken een heel klein stukje over wat er gebeurt rondom de onderhandelingen over de meerjarenbegroting. Ik heb dan het gevoel dat ik elke keer hetzelfde zie en heel veel mis. Zou het mogelijk zijn dat de Minister deze Kamercommissie een wat uitgebreidere update stuurt over

de onderhandelingen over het MFK, waarin hij specifiek ingaat op wat er nu exact overeen is gekomen in die deelverordeningen, waarover nu een gemeenschappelijk standpunt is ingenomen met het Europees Parlement? Hoe verhoudt dat zich tot de inzet van het kabinet die ons is voorgehouden in de BNC-fiches? Ik begrijp dat dit misschien ook naar de vakcommissies gaat, maar omdat wij het MFK als geheel hier bespreken, zou dat wel nuttig zijn.

De voorzitter:

Ik geef het woord aan de heer Omtzigt.

De heer Omtzigt (CDA):

Dank, voorzitter. Dank voor de toezegging dat wij tijdig voor het debat een stand-van-zakenbrief over de brexit krijgen. Je zou er bijna elk uur een vragen. Ik hoop dat er dan ook een duidelijke vraag ligt, die gesteund wordt door een politieke meerderheid in Groot-Brittannië. Dat zou ook behulpzaam zijn om uit deze impasse te komen. Deze week krijgen we antwoord op de vragen over het keurpunt voor levend vee. De Tweede Kamer heeft in de motie daarover duidelijk gezegd dat het een gedeelde verantwoordelijkheid is. Er ligt ook een verantwoordelijkheid voor de rijksoverheid. Als er geen keurpunt is aan de noordelijke kant van de Nieuwe Waterweg, dan kunnen we er zomaar mee te maken krijgen dat dieren die hier binnenkomen, afgemaakt moeten worden. Nou, dan heb je hier een ander spoeddebat. Het is heel belangrijk voor onze export en import dat de faciliteiten er gewoon zijn bij een harde brexit. Ik vind het merkwaardig om te horen dat ik geen standpunt krijg over de democratische controle op de eurozonebegroting. Dit punt is al van het begin af aan duidelijk: als je voor een deel van de landen een stuk van de begroting reserveert onder het MFK-plafond, dan krijg je ingewikkelde governancevraagstukken. Het zou zoiets zijn als dat je zegt: we hebben een begroting en de gelden uit die begroting kunnen alleen worden uitgegeven door Overijssel, Limburg, Groningen en Friesland. Moet de hele Tweede Kamer daar dan over stemmen? Of moeten alleen de vier provincies daarover stemmen? Dat wordt in één keer een relevante vraag als je het op die manier oormerkt. Ik zou graag voor de volgende Raad Algemene Zaken uitsluitel willen hebben over hoe de Nederlandse regering dit ziet.

De voorzitter:

Duidelijk.

Ik kijk naar de Minister voor de beantwoording van de vragen.

Minister Blok:

Mevrouw Maeijer vroeg om een overzicht van de deelakkoorden bij het volgende verslag Raad Algemene Zaken. Dat zal ik graag doen. De heer Omtzigt sprak over het keurpunt. Het is niet zo dat de overheid die verantwoordelijkheid gaat overnemen. De overheid importeert geen paarden en koeien. De overheid moet ervoor zorgen dat de paarden en koeien die het land binnenkomen, gekeurd worden op veterinaire risico's. De overheid creëert de voorwaarden waaronder dat kan gebeuren. Maar we gaan echt niet die verantwoordelijkheid overnemen. De importeurs weten donders goed dat zij dat uiteindelijk moeten doen. Wat betreft de democratische controle op de eurozonebegroting kan ik melden dat er morgen een overleg is met collega Hoekstra. Dit is echt zijn terrein. En we zitten middenin de onderhandelingen. Om deze beide redenen vind ik het niet logisch als ik daar nu een gooi naar ga doen.

De voorzitter:

De heer Omtzigt heeft nog één vervolgvraag.

De heer **Omtzigt** (CDA):

Ik snap dat dit tussen de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister van Financiën in ligt. Daarom had ik het ook over «voor de volgende keer». Of die brief dan van beiden gezamenlijk komt, of van de ene of van de andere Minister, dat laat ik helemaal bij het kabinet. Het gaat om de inzet. Die inzet hoeft ook niet gelijk te zijn aan de uitkomst. Dat gebeurt weleens vaker bij onderhandelingen.

Wat betreft het keurpunt: het kan zijn dat we elkaar de bal toespelen, maar als er op 12 april een harde brexit is en als het dan niet klaar is, dan hebben we hier wel een probleem. De Fransen zijn een megakeurpunt aan het bouwen bij Calais. Dan zijn we voor een paar miljoen enorme glazen aan het ingooien bij een van de belangrijkste sectoren van Nederland, in ieder geval qua exportwaarde; hoe je het waardeert, moet je zelf maar weten. Ik ga er dus echt van uit dat ook vanuit het ministerie een behoorlijke poging wordt gedaan om ervoor te zorgen dat het er is. Want de brexit gaat al tot genoeg problemen leiden zonder dit probleem.

Minister **Blok**:

Het keurpunt is er voor de import. De import uit het VK is overigens helemaal niet zo groot op dit gebied. Nogmaals, de overheid wil wel meewerken, maar gaat niet even een taak van het bedrijfsleven overnemen die daar gewoon hoort.

De **voorzitter**:

Ik dank de Minister voor de beantwoording. Hiermee zijn de tweede termijn van de Kamer en de beantwoording afgerond. Voordat iedereen opstaat en wegloopt, heb ik nog het genoegen de mededeling te doen dat er zes toezeggingen zijn gedaan. Die gaan we even nalopen om te kijken of het allemaal klopt.

– De Minister zegt toe in de geannoteerde agenda van de Europese Raad op 10 april terug te komen op de net gepubliceerde voorstellen door premier May.

Ik hoor niemand nee roepen.

- De Minister zegt toe schriftelijk terug te komen op het voorstel van VNO-NCW voor een overgangstermijn voor bedrijven na de brexitdatum in verband met een mogelijke wijziging in de regelgeving.
- De Minister zegt toe de Kamer een kabinetsappreciatie toe te sturen van de te verwachten nieuwe documenten inzake transparantie van het Raadssecretariaat.
- De Minister zegt toe een vertrouwelijke briefing te willen verzorgen inzake het krachtenveld op het transparantiedossier.
- De Minister zegt toe bij de RAZ volgende week de rol van de Europese Commissie aan de orde te stellen.

Dat was een verzoek van de heer Mulder, toch? Ja.

- De Minister zegt toe in het verslag van de RAZ terug te komen op de gesloten akkoorden op de deelverordeningen in het MFK.

Na iedere toezegging hoorde ik een ja. Dat betekent dat iedereen tevreden is.

Dan heb ik het genoegen om deze mooie vergadering te sluiten. Ik dank de commissieleden, de Minister en de ondersteuning, de mensen die thuis of hier op de tribune hebben meegekeken, en de overige ondersteuning voor hun fijne werk. Fijne avond.

Sluiting 21.27 uur.